

JOZEF MOKOŠ

VERNÁ NEVERA

réžia: PETER PALIK

www.djgt.sk

**BANSKOBYSTRICKÝ
SAMOSPRAVNÝ KRAJ**

„ĽUDKOVÉ DIVADLO“

Komu by to napadlo,
že je také divadlo, kde sú malí všetci:
malí ľudia – ľudovia,
zvieratá aj veci,
ale všetci hovoria
samé múdre veci.

divadlo jozefa gregora tajovského

PhDr. Peter Kováč, riaditeľ
doc. Mgr. art. Peter Palik, ArtD., umelecký šéf

463. premiéra v jubilejnej 75. divadelnej sezóne 2023/2024
premiéra 7. 6. 2024

Jozef Mokoš

VERNÁ NEVERA

úprava a réžia **peter palik**
dramaturgia **ján chalupka**
scéna **peter palik**
kostýmy **eva farkašová**
hudba **martin geišberg**
pohybová spolupráca **filip hajduk**

obsadenie

vdova **lucia letková**
celestá **martina chmelanová**
pantalone **richard sanitra**
brighella **ján marcinek**
capitano **juraj smutný**
arlecchino **ondrej ferko**
leandro **róbert sipos** a.h.
ľahká žena **dominika výrostek misárová**
strážny anjel **marek rozkoš**
krčmárka **svetlana hank sarvašová**

Jozef Mokoš v roku 1962 absolvoval štúdium bábkoherectva na Divadelnej fakulte Akadémie múzických umení v Prahe a stal sa hercom v Krajskom bábkovom divadle v Banskej Bystrici (dnešné BDnR).

V rokoch 1969–1981 sa stal jeho dramaturgom a potom aj umeleckým šéfom a riaditeľom. Novým divadelným zameraním rozšíril i svoje divadelné pôsobenie. Vďaka jeho systematickému, koncepčnému a dôslednému pôsobeniu sa toto divadlo stalo jedným z najprogressívnejších v bývalom Československu. Mnohé inscenácie zostávajú dodnes zásadnými pre pochopenie prepojenosti bábkového divadla s činohernými postupmi.

Mimochodom, ukončenie jeho kariéry v Banskej Bystrici nebolo dobrovoľné a súviselo s normalizáciou.

Má široké a pestré umelecké zameranie: bábkarsky i činoherný dramatik a dramaturg, básnik a prozaik pre všetky vekové kategórie. Je divadelným režisérom i prekladateľom, autorom veľkého množstva textov piesní k dramatickým textom (vrátane tých vo Vernej nevere), dlhoročným vysokoškolským pedagógom, bábkohercom a hercom.

V každej z početných profesií sa u neho prelína básnické videnie s divadelným a naopak.

človák

úryvok z knihy *ČÍTANIE V MYSLI BÁBKARA A BÁSNIKA* (Jozef Mokoš, 2016)

„Mokoš ma naučil hrať sa. Hrať sa s hercami, bábkami, so slovom aj divákom. Našiel som v ňom mentora, ktorý ma veľmi prirodzene navigoval k divadlu, objasnil mi úlohu režiséra a dramaturga. Vždy vedel veľmi presne diagnostikovať problém, keď sme sa pri tvorbe inscenácie ocitli v slepej uličke či zamrzli v mŕtvom bode.

A rovnako prirodzene nás vedel priviesť k novému riešeniu. Aj dnes, keď sme sa stali kolegami, sú pre mňa jeho rady nesmierne cenné a podnetné.

Po pedagógovi som v ňom objavil originálneho básnika. **Mokoš je pre mňa básnikom dvoch tvárí. Jedna je priama, živelná, plná vášne a plnokrvných metaforických obrazov života. Tá druhá je jemná, vtipná, hravá a kamarátska k detskej duši. Obe sú mi veľmi sympatické a blízke.** A preto hrdo poviem, že v mojej tvorbe isto cítiť tvorbu, ktorú vo mne zanechal.

No a okrem básnika som v Mokošovi našiel človeka s jedinečným humorom, schopného glosovať tie najzávažnejšie životné situácie. Človeka kvitnúceho nežnou sebaíroniou, ktorému neustále v očiach svieti šibalská iskrička „starého“ recesistu. Klasik by dozaista povedal, že Jozef Mokoš je ozajstný ČLOVÁK.“

Peter Palik

hravé stieranie hraníc

Z druhového, žánrového, a typového hľadiska nájdeme pri Mokošových dramatických textoch najčastejšie označenia: pantomímy, klauniády, grotesky, scénické básničky, scenáre pre čierne divadlo masiek a bábkové hry.

Z tematického hľadiska ide o dramatické texty, ktoré veľmi často prinášajú pôdorysy klasických námetov a o texty, ktoré v transformovanej podobe prenášajú ich základnú etickú i estetickú rovinu do textov s modernou tematikou či štruktúrou.

Z formálneho hľadiska často pracuje s najstaršími typmi divadelno-dramatických textových štruktúr a s nimi súvisiacimi inscenačnými rámcami (pantomíma, commedia dell'arte, klauniáda), ktoré sú schopné jednak akcentovať herectvo ako základ budúceho javiskového príbehu a jednak dodnes preukazujú schopnosť rozvíjať základné estetické či pozitívne etické kategórie.

herectvo ako základ príbehu

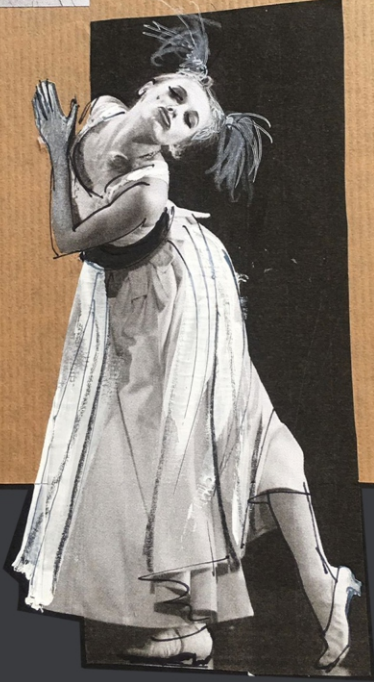
LÁHKA ŽENA / P. V. Hlaváček

ANĚL STRÁŽNÝ / M. Pávek

VDVA / J. Letocha

CELESTA SLUČKA / M. Chmelková

inšpirácie

Prvý scenár hry Verná nevera vznikol v roku 1984 na základe hry anonymného autora z obdobia commedie dell'arte, ktorá predstavuje najstarší typ svetského profesionálneho komerčného divadla v Európe. **Viacvýznamové talianske slovo „arte“ odkazuje na „umenie“, ale aj na „remeslo“, „profesiu“, „cech“, teda na profesionálnych hercov, združených v spolkoch, ktoré cestovali po rôznych mestách a krajinách.** Niekedy sa zvykne označovať prívlastkom „popolare“ vo význame „ľudová“. Jej sujet bol jednoduchý a nemenný: zalúbencom v láske stoja najčastejšie starci, pomáhajú im sluhovia (prefíkaní, darební), po mnohých intrigách napokon dochádza k šťastnému rozuzleniu. **K základnej zostave postáv pôvodne patrili dvaja starci (benátsky kupec Pantalone a bolonský advokát Dottore), dvaja zanni čiže sluhovia (Arlecchino a Brighella z okolia Bergama), dva alebo viac párov zalúbencov, španielsky Kapitán a slúžka. V Mokošovej hre k nim pribudli príliš horlivý Anjel a filantropická Ľahká žena.**

profil určovali herečky

Herci mali k dispozícii zápisky (tal. repertorio) najzaužívanějších scén, teda inštrukcie o príchodoch a odchodoch zo scény, o hlavných zápletkách, ktoré sa rozširovali a obohacovali nápadmi a okamžitými inšpiráciami: na základe reakcií publika, replík ďalších postáv či deja komédie sa rozličným spôsobom kombinovali prvky známych scén, ktoré sa herci naučili naspamäť. Kreativita i zodpovednosť herca tu boli väčšie než v dráme, ktorá mala prísne písanú formu a kde stačilo interpretovať autorský (a nemenný) text. To je tiež dôvod, prečo sa v tomto žánri zachovali skôr mená hercov než dramatikov. V tomto type divadla sa kládol dôraz na majstrovstvo tela, umenie nahradiť dlhé prehovory niekoľkými gestami, na „choreografické“ organizovanie pohybu, hercov ako skupiny a využívanie priestoru na základe spontánnej réžie. **Herecké obsadenie predstavuje zásadný rozdiel medzi commediou dell'arte a alžbetínskym divadlom, v ktorom muži hrali aj ženské úlohy. Herečky tu často preberali vedenie súboru a divadelná skupina sa nezvykla nazývať oficiálnym názvom, ale podľa svojej prvej herečky, čo znamená, že vo vedomí súčasníkov práve herečky určovali profil skupiny.**

celoeurópske dedičstvo

Dnes je táto forma vnímaná ako jeden z najrevolučnejších faktorov vývinu v dejinách európskej dramatickej tvorby. Ovplyvnila divadlo vo Francúzsku, v Španielsku, Holandsku, Nemecku, Rakúsku, Anglicku a má na divadelníctvo vplyv aj v súčasnosti. Dnes prežíva v burlesknom filme, v práci klaunov, či v pantomíme... Jej tradíciu obnovil svojským spôsobom Luigi Pirandello, pre ktorého dramatickú tvorbu je príznačná téma spoločenských masiek: masku si nasadzuje jednotlivec sám, skrýva tak svoje strachy a slabosti a žiada, aby ju iní rešpektovali. Náznaky Harlekýna v postave Guida v oscarovom filme *La vita è bella* (Život je krásny) v réžii i stvárnení Roberta Begniniho vidno v gagoch, trikoch, akrobatických vsuvkách a pohyboch pripomínajúcich lazzi z commedie dell'arte, ale aj v imaginárnej maske, ktorú si protagonista vytvára, aby seba aj syna chránil pred realitou fašizmu. Na commediu dell'arte asi najpríznačnejšie nadväzoval nositeľ Nobelovej ceny Dario Fo, ktorého cieľom bolo vrátiť sa k ľudovým tradíciám divadla a jeho sociálnej platnosti. Oživil umenie stredovekých zabávačov, spojil ho s improvizácnym umením commedie dell'arte a nebál sa aktuálnych a páľčivých tém súčasnosti: politiky, pokrytectva, cenzúry, viery, spoločenskej zodpovednosti.

JOZEF MOKOŠ

pieseň komediantov

Toto je pieseň komediantov,
čo hrajú o čase,
ktorý sa dnes zase
vyklíbil z pántov.

My sme ten ansámbeľ známy,
my sme tí, ktorí vás krstia,
veselou drámou aj sladkými slzami.
Tí, čo vám aj žilou pustia.

Život je divadlo bláznivé,
a my vám dnes práve,
strkáme do tváre,
zrkadlo života pravdivé.

Sú tu sluhovia, sú tu páni,
veľa lásky, málo citu.
Človek je ako tvor ošípaný,
stále sa hrabe ku korytu.

Elektronický bulletin, ktorý práve čítate je ne/hmatateľným dôkazom, že Divadlo J. G. Tajovského od roku 2021 stabilne zavádza environmentálne kroky do chodu divadla.

Enviro-program **ZELENÁ SCÉNA** deklaruje záväzok DJGT myslieť, konať a tvoriť pre prírodu a pre trvalo udržateľné životné prostredie. Po zavedení základných krokov zelenej etiky - šetrenie, separovanie, neplytvanie - nasledujú ďalšie skutky. **Aj v procese vyhotovenia scénickej výpravy VERNEJ NEVERY to bolo uprednostnenie recyklovaných a upcyklovaných materiálov, minimalizovanie odpadkov a podpora lokálnej produkcie.**

Na úrovni vybavenosti budovy DJGT je to neustála voľba úspornejších a trvácnejších alternatív, ktorej výraznejšia realizácia je naplánovaná práve v neďalekej budúcnosti.

Presadzujeme do praxe konanie na lokálnej úrovni a zdieľanie inšpirácií na globálnej úrovni. Snažíme sa objavovať ďalšie spôsoby, ako môže verejná inštitúcia v rámci siete divadiel ako i festivalov (Enviro hliadka, Zelený štvrtok alebo Charitatívny beh pre budúcnosť Zámockých hier zvolenských) minimalizovať svoj dopad na životné prostredie a kreatívne formovať povedomie o environmentálnych témach.

JOZEF MOKOŠ

krajinka

Zavri, zlatko, zavri očká,
za viečkami si Ťa počká
múdra, krutá rozprávočka
o tom, že to býva tak:
že nepekné pekné skrýva,
no tiež, bohužiaľ, naopak.

Ešteže je taká
maličká krajina,
nad ktorou sa iba jediná
hviezdička zažína,
krajina mamina

Je taká krajina,
maličká ako dlaň,
preskočí ju srnka,
prekročí ju laň.
Iba jedna vlnka,
v jej potoku žblnká,
jediný lúč slnka
zohrieva jej stráň.

Pred nami ju Pán Boh chráň!

asistent réžie **ján marcinek** / predstavenie vedie **mária košťaliková** /
text sleduje **bianka bartošová** /
javiskový majster **peter petrinec** / svetlo **ivan cingel, peter štrba, peter petrinec,**
vladimír kuchár / zvuk **peter čiž, peter urban, zoltán húštava** /
technický manažér **miroslav kováčik** /
výroba scény **štefan bartko, vladimír hromadík, branislav koller** /
výroba kostýmov **anna d'uríková, jana kapusníková** /
rekvizity **vladimír meloš, ivan volek** / garderóba **mária kerešová, adriana**
puchovanová / umelecká maskérka **dana kováčiková** /
javisková technika **Michal d'urík, branislav krejčí, richard šalko, ján paučo, rastislav**
bednárík, rastislav kohút, oto kuruc /

textová časť bulletinu **ján chalupka** /
fotografie **vanda mesiariková, archív DJGT** /
grafický návrh plagátu a bulletinu **simona hanes** /
zodpovedný redaktor **peter kováč** /

obchodno-marketingové oddelenie **gabriela valentínyová, denisa barancová,**
martina clancy, anna ponická /

zriaďovateľom divadla Jozefa Gregora Tajovského je Banskobystrický samosprávny kraj.
Divadlo Jozefa Gregora Tajovského, Divadelná 1727/3, 960 01 Zvolen